

de les ràdios i televisions oficials, hi ha més presència del català a l'àmbit públic? Quants de comerços nous, inaugurats en aquests anys, heu vist retolats en català? Quantes pel·lícules en català heu pogut anar a veure als cinemes? Heu vist que hagin canviat *Ibiza* per *Eivissa* en el logotip publicitari de les Illes Balears? Quanta publicitat en català podeu llegir o sentir cada dia? S'han acabat els conflictes amb la Guàrdia Civil o la policia per qüestions de llengua? En què hem avançat? Potser una mica en classes de català per a adults... I pus! I mentre la situació lingüística es manté com sempre, amb la catalana com a llengua símbol i llengua nosa, a les institucions sobretot els preocupa que no diguem «els ciutadans», sinó «la ciutadania»... El Consell de Mallorca

més valdria que es preocupàs, per exemple, que el programa de mà de les òperes representades al Principal de Palma fos escrit en català sense faltes (per cert: a l'argument de *Rigoletto* hi surten «els cortesans», i no «la cortesia» ni «el cortesant») o que es preocupàs, també, que la traducció catalana del text fos més correcta i més coherent: tant els és dir «som» com «sóc», «anau» com «aneu», «estim», com «estimo», «tenc» com «tinc», fent una mescladissa de formes desbaratada, com si hi hagués por d'usar les nostres formes tradicionals, tan correctes i legítimes com les més usades del català central.

Potser pensen que amb aquestes brillants iniciatives engrescaran qualcú, però més bé em tem que el desencant és

de cada vegada més general i poc profit en trauran a les pròximes eleccions. Per sort, encara ens queda el recurs d'anar a la pàgina web del Consell i cercar-hi els telèfons d'«Atenció al ciutadà» i fer qualque reclamació. Bé, és clar, això si sou home; si sou dona us quedau sense telèfon, perquè no n'hi ha cap d'«Atenció a la ciutadana». ◆

(1) NOTA DE LA REDACCIÓ: Reproduït en aquest número de *Llengua Nacional* com a editorial (p. 3).

Article publicat en el *Diari de Balears* (dilluns 7 de juny del 2010)

Article publicat en el blog *El Do de la Paraula* (dimarts 8 de juny del 2010)

<<http://www.dodeparaula.blogspot.com>>

El veí i el veïnat

GABRIEL BIBILONI

Article publicat en el *Diari de Balears* el dia 19 de desembre del 2009

Veí és una paraula que pot ser adjectiu o substantiu. Com a adjectiu significa 'pròxim, que és a prop', i avui s'aplica a entitats físiques (*estats veïns*, *cases veïnes*), però antigament s'aplicava a qualsevol cosa, material i immaterial («la mort ab gran pena me era vehina», és a dir, pròxima, diu el Tirant). Com a substantiu, *veí* significa o bé la persona que viu molt a prop, sovint al costat («val més un bon veí que un mal parent»), o bé la persona que habita en una determinada vila, llogaret o àrea urbana (*els veïns de Petra*, *l'associació de veïns*).

Veí procedeix del llatí *vicinus*, dissimilació de *vicinus*, i aquest és un derivat de *vicus* (poble, llogaret). El llatí *vicinus* també era alhora un adjectiu i un nom, amb els mateixos valors que els del català actual. L'adjectiu, amb el significat de 'pròxim' en general, es conserva en l'italià *vicino* («la casa è molto vicina al mare»).

Vicinus, o *vecinus*, dóna en català dues formes: la que avui és general, *veí*, i una forma en què es conserva la *c* llatina transformada, *vesí*, avui viva a part de les Balears i en alguna comarca del Principat. Sembla que en català antic hi havia les dues formes, i a partir d'aquí *veí* anà ocupant la major part de l'espai

i *vesí* restà com a minoritària. Pel que fa a Mallorca, ja al principi de l'època catalana veiem un Lull que escriu *veí* (o *vehí*) i un Turmeda que escriu *vesí*. Sembla, però, que la forma *vesí* és la que va quedar com a predominant. Avui és la que usen normalment a Menorca i a les Pitiüses. A Mallorca, un temps enrere també era general l'ús de *vesí*, paraula que encara es pot sentir en alguns pobles. El que ha passat a Mallorca és que *veïnat* ha ocupat –usurpat, diu Coromines– el lloc de *vesí*. Per què i com?

En la llengua general ja se sap que *veïnat* significa el conjunt de veïns d'un poble, barri o carrer («Amb aquests crits despertaràs tot el veïnat»), o bé un conjunt de cases que formen una petita entitat de població. Aquesta paraula ve del llatí *vicinatus*, amb el mateix significat i, òbviament, derivat de *vicinus*. Em fa la impressió que el *veïnat* mallorquí ('veí') ha vingut per una altra via: sembla que de l'adjectiu *veïnat*, relacionat amb el verb *veïnar*, 'tenir relacions de veïnatge'. La substitució hauria començat per aquest ús adjectiu (*una casa veïnada*, *una possessió veïnada*), i després l'adjectiu hauria passat al valor substantiu, primer aplicat als veïns pròxims (*els meus veïnats*) i després als veïns com a conjunt de residents (*l'associació de*

veïnats). De fet, hi ha llocs on només s'empra *veïnat* en el primer sentit i es conserva *vesins* per al segon. El diccionari d'Antoni Figuera (1840), interessant pel caràcter descriptiu del català mallorquí de l'època, registra *vesí* (amb tots els sentits) i *veynâd* (definit com a 'immediat, prop, al costat'), alhora que consigna *vehí* en un apèndix «de termes mallorquins antiquats ... per a entendre el poeta llemosí Ausias March». També inclou els castellanismes *vesindari* i *vesindat*, que el lexicògraf percebia com a paraules catalanes normals.

Naturalment, qui vulgui que digui *veïnat* amb el significat de 'veí', però una altra cosa hem de propugnar per als registres formals i neutres, de tipus informatiu o expositiu, dels mitjans de comunicació i àmbits semblants. Aquests àmbits han d'aspirar a construir una llengua basada en la voluntat d'unitat i confluència de les diferents varietats territorials, objectiu que s'assoleix renunciant cadascú a les alteracions que hagin separat el propi parlar dels usos generals. Una llengua, a més, clara i precisa, en què hi hagi les mínimes possibilitats de confusió i dreçada amb la idea que el destinatari potencial del missatge és tota la comunitat lingüística. Aquí els veïns són els veïns, i el veïnat és el conjunt de veïns. ◆